

Brussel – Late middeleeuwen

Stadskeure

Begin 13e eeuw kreeg Brussel een eerste stenen stadsmuur. Deze was vier kilometer lang en had zeven stadspoorten. Hij omsloot het Sint-Gorikseiland in de rivier de Zenne, de nabijgelegen Nedermerct en de omliggende heuvels. Uitstulpingen namen de Sint-Michielskerk en het Koudenbergkasteel op in de stad. In 1229 verleende hertog Hendrik I van Brabant de eerste Stadskeure (stadsrecht) van Brussel. Dit stadsrecht biedt inzicht in het functioneren van de amman (officier met bestuurlijke en gerechtelijke taken) en de schepenbank. Het had vooral aandacht voor de strafrechtelijke aansprakelijkheid van poorters en was feitelijk een vredesregeling die de factiestrijd met en binnen het patriciaat moest temperen. Talrijke welgestelde families uit dit patriciaat zouden in de Spaanse Nederlanden en later de Oostenrijkse Nederlanden adelbrieven verwerven. Ook gemeentenaren konden grote rijkdom vergaren. Vooral de textielsector, gedomineerd door de Lakengilde, ontwikkelde zich sterk in de 13e eeuw.

Brusselaars en de stadsbestuur

In 1236 en 1276 vonden er in Brussel grote stadsbranden plaats. Zoals elders in Vlaanderen en Brabant kende Brussel een woelige start van de 14e eeuw. De ambachten kwamen in opstand, maar moesten zich er na drie jaar strijd in 1306 bij neerleggen dat de Stadsmagistraat (stedelijke overheid) en de Lakengilde in handen bleven van de patriciërs.

Tijdens de Brabantse Successieoorlog wist de Vlaamse graaf Lodewijk van Male Brussel in te nemen na de Slag bij Scheut (1356), maar een paar maanden later werd zijn garnizoen weer verdreven. De Brusselaars en de Brabanders aanvaardden het gezag van hertog Wencelijn en hertogin Johanna in ruil voor de Blijde Inkomst (een document dat een soort grondwet vormde dat burgers beschermde tegen vorstelijke willekeur). Om de stad beter te verdedigen werd het volgende jaar de bouw van een nieuwe omwalling aangevat. De lengte van acht kilometer deed het Brusselse grondgebied groeien van 80 naar 509 hectare, meer dan een verzesvoudiging.

In de 14e eeuw bereikte de lakennijverheid haar grootste bloei. De Brusselaars toonden hun rijkdom en autonomie door de bouw van een gotisch stadhuis op de Grote Markt, het economisch centrum van de stad. Reeds in de 13e eeuw stonden daar de vleeshal, de wolhal, de lakenhal en de broodhal. Dit waren eenvoudige constructies waar de handelaren hun kraampjes konden opzetten.

Strijd om macht

Onder de zwakke hertog Jan IV wisten de ambachten van Brussel hun positie te verbeteren. Gebruik makend van de rivaliteit tussen hertogin Jacoba van Beieren en haar oom Jan, namen ze de wapens op aan de zijde van de clan Van den Heetvelde en stonden ze achter de benoeming van Filips van Sint-Pols tot ruwaard (soort stadhouder) van Brabant. Verschillende patriciërs werden onthoofd en hertog Jan IV zag zich gedwongen in 1421 het Nieuw Regiment te aanvaarden. Voortaan mochten de ambachten hun invloed laten gelden via de Negen Naties (verzameling van Brusselse ambachtlieden met inspraak in het stadsbestuur).

In 1430 stierf hertog Filips van Saint-Pol en verviel Brabant aan zijn neef Filips de Goede. Daardoor werd Brabant opgenomen in het Bourgondische Rijk dat zich stilaan begon af te tekenen. In hetzelfde jaar begon de nieuwe vorst het kasteel op de Koudenberg uit te breiden tot een imposant paleis. Hij liet blijken dat Brussel zijn hoofdresidentie kon worden als daartoe de nodige inspanningen werden geleverd. Het stadsbestuur kocht gronden om uit te breiden en financierde de bouw van de Aula Magna (uitbouw van het paleis). Zeker na de voltooiing ervan in 1459 werd Brussel de hoofdstad van Filips de Goede.

Figuur 1 Koudenbergpaleis, linksboven Aula Magna